

MITT STOCKHOLM: KUNGSTRÄDGÅRDEN

Foto: Henrik Trygg

När de japanska körsbärsträden i norra Kungsträdgården slår ut firar stockholmarna traditionsenligt "Körsbärsblommans dag" med festligheter kring de vita kronorna.

Kungsträdgården i Stockholm är "Kungsan" med hela svenska folket och kanske citys mest internationella plats för avspända möten mellan stockholmare och turister. Parken är Stockholms offentliga sommarvardagsrum där hela världen möts för caféliv, mingel och upplevelser. Som torg, park och folklig nöjesplats har kungens gamla köksträdgård en brokig historia och stolta anor.

AV KEROLD KLANG

Foto: Journalistgruppen

KEROLD KLANG
Journalist, Stockholms-
krönikör och illustratör

S om barn förknippade jag Kungsträdgården med Paris. Våren i Paris var modetrendig, ungromantisk och fräscht modernistisk på en och samma gång och dök därför ständigt upp i reklam och på film. Första varma vårsöndagen promenerade familjen alltid till Kungsan. Redan två kvarter innan parken kändes den första essensen av förlustelseplats; den lätta röken från grillbarerna och de söta dofterna från sockervadsstånden som slingrade sig uppför Hamngatan. Sen skymtade de nyvakna parkträden, lyktstolparna med de lekfullt runda globerna, urnorna med nysatta tulpaner, ballongförsäljarna och det söndagsklädda folkvimlet. Vaniljglass och förväntan låg i luften. Knoppande alléer, vårljus och folkliv – visst var Kungsträdgården en parisisk boulevard. Så såg i alla fall 1950-talet och jag på saken.

I fantasin kan Kungsträdgården, som mellan de dubbla alléraderna upptar en yta motsvarande fem stenhuskvarter, upplevas som en förgård till Kungliga slottet i parkens fond. Norrström blir då vallgraven och den hårt

trafikerade Strömbro förvandlas till borgens långa vindbrygga. Så kan man fantisera, men kopplingen till slottet fanns från första början. När vi runt 1430 första gången hör talas om Kungsträdgården är det som hovets köksträdgård med odling av rotfrukter för hovets självhushållning. Kung Karl IX påstod att han från sitt gemakfönster en ruskig 1600-talsnatt sett självaste Näcken sitta och spela vid stranden av sin trädgård. Kanske ville han bara ha den i fred för allmänheten? Att sprida rykten om farliga Näcken gick nog hem.

En majförmiddag 2014 cyklar jag till Tehuset i Kungsan för årets första utomhusfika. Under natten har DJ:n Steve Angello dragit 35 000 ungdomar till parken för årets stora housefest. Det vilda partyt är redan bortstädat och där det dansades i går pågår det i stället Hästens Dag med uppvisning av travhästar och direktsändning på storskärm från Elitloppet. Sedan kommer aktiviteterna att avlösa varandra sommaren ut med ytterligare festivaler, rockkonserter, utomhusdans, restaurangdagar, utställningar, reklamjippon och kanske även

i år en hastigt arrangerad masshyllning av ett idrottslag som vunnit något viktigt. Bara de arrangerade programmen har årligen runt tre miljoner besökare.

Det var på 1700-talet som kungens köksträdgård och lustgård öppnades för allmänheten och Kungsträdgården blev Stockholms första publika park. En mur byggdes och vakter utposterades vid grindarna för att välja rätt gäster. Även om Kungsan blev allmän så var större delen av Stockholms då 70 000 invånare utestängda. Parken var till för adelns och societetens promenader bland inhyrda akrobater, jonglerare och musikanter. Bellmansfiguren Mollberg stod grindvakt i stilig uniform, men roa sig i parken fick han ändå inte. Pigor och drängar var inte välkomna och tjänstefolk fick snällt vänta utanför.

Kung Karl XIII gjorde rent hus med hela arrangemanget och lät kalhugga allt utom alléerna. Kungsan blev en grusad exercisplats för styvsonen Carl Johan Bernadotte som gärna lekte krig men aldrig gick i strid. Kanske ska vi

Statyn av kung Karl XIII är en av Stockholms minst kända trots att den står centralt i parken. Kanske för att kungen i verkligheten ansågs som en ganska slätstruken och ointressant person.

” Kung Karl XIII gjorde rent hus med hela arrangemanget och lät kalhugga allt utom alléerna.

Den 11 maj 1971 slogs jag här med polisen.

tacka den franska svenska kungens styvpappa för att han gjorde parken till öken. Den gav, och ger fortfarande, plats för de tillfälliga arrangemangen som startade 1866 med en stor industriutställning. Efter en delvis återplantering av träd och buskar återuppstod Kungsan 1875 som allmän park utan murar och där alla är välkomna.

Den här majdagen 2014 har almdungen som omger Tehuset redan gått i blom. När jag läppjar mitt te och ser de höga stammarna från 1868 kan jag inte undgå att känna lite stolthet.

Den 11 maj 1971 slogs jag här med polisen. Jag var dock inte ensam, 3 000 stockholmare i alla åldrar och med skilda politiska uppfattningar körde under stort tumult bort poliser och trädavverkare. Beslutet om fällningen av dungen blev droppen för de tålmodiga stockholmarna som i 20 år fått se innerstans gamla kulturmiljöer rivras och försvinna.

Almarna blev världsberömda som symbol för miljöengagemang och folkligt uppror. Det blev politiskt omöjligt för stadens styrande att gå emot opinionen, träden räddades och luften gick ur hela citysneringen. Almstriden visade hur mycket stockholmarna alltid älskat sin stora park. Även om fontänpilarna, scenen, lindalléerna och paviljongerna bytts ut sedan barndomen när Kungsan var Paris om våarna, så är det i dag fortfarande 1950-talets park som vi roar oss i. Det nya ligger på samma platser som det gamla.

I år har Stockholms stad beslutat om en totalupp-rustning av parken för att ge plats åt större arrangemang. Den upphöjda öknen runt Karl XIII:s staty ska planas ut och kanske blir det ytterligare förändringar. Kungens gamla trädgård kommer att överleva även den metamorfosen. Bara ingen rör almarna vid tehuset. ■

Foto: Christian von Essen

Kungsträdgårdens östra trädrad heter numera Birgit Nilssons Allé, som en hyllning till Sveriges världsberömda operasopran.

Foto: Kerold Kläng

Hippieliv i Kungsan 1971.

KULTUR & NÖJEN I KUNGSAN

Sprillans nya Bar Burger Café blandar tidstypisk amerikansk dinermat med fransk bistroatmosfär.

Foto: Christian von Essen

Restaurang Victoria

Kungsträdgårdens äldsta restaurang och bar från 1884 i parkens vackraste hus med utomhusdel mot allén. Både folkligt och kändistätt, lyder ofta de allmänna omdömena om "Vickan" som flera perioder under sin levnad varit riktigt i ropet som nattklubb.

S:t Jacobs kyrka

År 1989 upphörde S:t Jacobs församling. Därför är kyrkan, invigd 1643, numera enbart konsertlokal och ett museum över sig själv. Kyrkan har Sveriges vackraste renässansportal mot torget.

Wetterling Gallery

Ett av Sveriges ledande och mest välnummerade gallerier för contemporary art – alltså samtidskonst. I lokalerna från 1916 ställer både etablerade konstnärer och stjärnskott inom bildkonst och skulptur ut.

Operakällaren/Café Opera

Kungliga Operan från 1893 har haft många skiftande namn på sina restaurangavdelningar: Operakällaren, Operabaren, Café Opera, Bakfickan, Operaterrassen, Opris. Café Opera är sedan invigningen 1980 ett av Stockholms absoluta ineställen och restaurangen som blåste nytt liv i Stockholms nattklubbkultur. Här firades 80-talets börsyra med nattliga champagnegalopper.

Café Söderberg

Café och lättare restaurang inrymd i en nyare paviljong i gammal stil uppkallat efter författaren Hjalmar Söderberg. Just här låg vid förra sekelskiftet vattenkiosken som figurerar i Söderbergs klassiska roman Doktor Glas som utkom 1905.

Drottning Kristinas lustslott

Det här är Kungsträdgårdens egen gamla huvudbyggnad och äldsta hus, beläget vid Lantmäteribacken och uppfört 1642 som lustslott i kungens park för drottning Kristina. Sedan Kristinas abdikation har byggnaden varit kontorshus utan kunglig anknytning.

Molins Fontän

Molins fontän från 1877 är en nakenorgie i fornnordisk mytologi. Karet kantas av den spelande vattenanden Näcken i sällskap med havsgudaparet Ägir och Ran med deras nio döttrar, varav en passande nog heter Bölja. Sju svanar vaktar sällskapet.

De två Karlarna

Karl den tolfte av skulptören Molin står sedan 1866 staty på Karl XII:s Torg som inte är ett torg utan en av Kungälvns två parkanläggningar. Karl den trettonde av skulptören Göthe står sedan 1821 rest på Karl XIII:s Torg, som heller inte är ett torg utan den grusplan kungen själv lät anlägga för militärens exercisövningar. Originellt nog sitter ingen av dem till häst.

Glaspaviljongerna

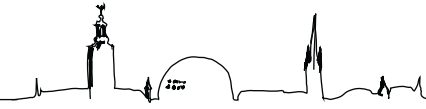
Den långa raden av designade restaurangpaviljonger är ett relativt nytt parktillskott. Fem restauranger och caféer ser till att Kungälvns besökare serveras teriyaki, pekinganka, svenska hamburgare, pastarätter, grillspett, baguetter och sallader till vinet eller ölen. Äldst är klassiska Piccolino som tidigare fanns i en äldre byggnad på platsen.

Almarna och Tehuset

Den höga almdungen från 1866 med Tehuset från 1950-talet blev världskända under almstriden 1971. Tehuset har varit parkens naturliga fikahäng för den mer konstnärliga, alternativa och intellektuella publiken allt sedan tillkomsten. Gräsmatta för spontan picknick och utsikt över Strömmen ingår i anläggningen.

Illums Bolighus

Det danska inrednings- och designföretaget Illum Bolighus stora vackra Stockholmsbutik ligger i det så kallade Sverigehuset mot Hamngatan. De allra senaste trenderna inom nordisk design vad gäller möbler och inredning hittar alltid hit.

KUNGSTRÄDGÅRDEN

Foto: Henrik Trygg

Foto: Kerold Klang

Foto: Christian von Essen

Kungsträdgården - Swedish for Royal Garden - is probably the most relaxed and international meeting point in Stockholm's city centre, both for tourists and Swedes. If there is any place in Stockholm where the whole world meets to have a coffee and a chat during summer, it's Kungsträdgården. As a park and as a large, open amusement and entertainment space, the king's old garden has a varied and proud history.

BY KEROLD KLANG

As a child I associated Kungsträdgården with Paris. Spring in Paris is trendy and fashionable, youthfully romantic and refreshingly modernistic, all at the same time, and has therefore been a constant feature in commercials and on film. On the first warm day in spring, our family always took a walk to Kungsträdgården. Already at a distance of two blocks away, the enticing smells from the grill bars and the candy floss stands pervaded the air. Then we got glimpses of the newly awakened trees, the lampposts with their round globes, the large urns with newly planted tulips, the balloon-sellers, and the crowds in their Sunday best. Vanilla ice cream and expectations, budding trees and spring sunshine, street life and high spirits - surely Kungsträdgården was a Parisian boule-

vard. Anyway, that's how the fifties and I saw it!

An early morning in May 2014, I bicycle to Tehuset (the Tea House) in Kungsträdgården for this year's first cup of coffee at an outdoors cafe. During the night, DJ Steve Angello has attracted 35 000 youths to the park for the annual house party. The remnants of the wild party have already been cleared away and where all the dancing took place last night, people now celebrate Horse Day, featuring an exhibition of trotting horses and the day's races broadcast live on a big screen. And one event after another will follow all through summer - festivals, rock concerts, outdoor dances, restaurant days, exhibitions, commercial jippos, and maybe a hastily organised celebration of a football team that's won an important cup. ■